

Márkus Edit

Mivel lehetne megmenteni a keresztény katolikus létünket?

Napjainkban a kereszténység a legüldözöt-
tebb vallásnak számít. Európában ugyan még
relatív nyugalomban élhetünk, de a világ
többi tájain halomra gyilkolják a kereszténye-
ket hitükért, s ennek a fenyegetésnek a szele

a terrorakciók révén már Európát is meg-megcsapja. Fontos kér-
dés, hogy mivel lehetne megmenteni a keresztény katolikus létün-
ket ebben a helyzetben.

Keresztény a harctéren

Furcsa ellentmondás, hogy a XX. és a XXI. század lehangoztatot-
tabb, legdivatosabb eszmerendszere a liberalizmus, illetve az indi-
vidualizmus, melynek ez eredeti alapgondolata az volt, hogy az
egyén, az individuum gyakorolhatja szabadságjogait, szabadon
gyakorolhatja vallását, élhet természeti és politikai jogaival. Ám ha
tüzetesebben megvizsgáljuk a magukat demokratikusnak hirdető
rendszerek mozgatórugóit és motiváló tényezőt, rájövünk, hogy
mindezen eszmék csak elméletek maradnak, a gyakorlatban
ugyanis az erősebb győz, s ragadja magához a hatalmat elv ural-
kodik.

Ebben a kétarcú világban, ahol a látszólagos béke felszíne alatt
már fortyog a háború, fontos kérdés a keresztény katolikus hívő
számára hivatásának a tudatosítása. Egy folyóhoz hasonlíthatnám
a világ folyását, amely békeidőben lassan, terjengősen folyik, mint
amikor a folyó egy sík terepen halad keresztül, amint azonban he-
gyes, lejtős, kanyargós területre ér, folyása felgyorsul, sodrása
megnő, s az addig veszélytelenek látszó vízmennyiség bizony ha-
talmas károkat is tud okozni. Most ilyen gyorsuló, fokozódó világot
élünk, ahol már messziről látszik a szakadékba zuhanó vízesés, csak
még nem értünk el oda, de a folyamat elkezdődött. Prohászka Ot-
tokár gondolatai a háborús helyzetről igencsak ide illenek:

„De a világkatasztrófa még más nemes érzésnek is a forrása. Mikor
ugyanis így letörik az ember világa, akkor önteltsége is kiürül, s ész-
reveszi, hogy ereje nagyon is korlátolt s hatalma más nagyobb
erők játéklabdája. Ilyenkor aztán világosan fölismeri, hogy van fö-
lötte egy más, mindent intéző hatalom, a hatalmak hatalma, s

Mivel lehetne megmenteni a keresztény katolikus létünket?

hogy e hatalomnak hódolnia, azt tisztelnie s imádnia kell, s azt felednie vagy épen káromolnia nem szabad!"⁸

Ebben a kiélesedő helyzetben letisztulnak a vonalak, minden leegyszerűsödik, és mély értelmet nyer. Megéri a hívő ember, hogy nincs vesztegetni való ideje. Ha megáll, akkor már elbukik. Az emberi gőg is leszegi fejét, mert ráébred önnön törékenységére és mulandóságára. Amikor már tisztán kezdi látni az ember, hogy amit kergetett – ahogy Prohászka nevezi, „az élvezet lepkeszárnyú, festett arcú istennője” – csak egy hiú ábránd, a semmi hasztalan üldözése. „*De mikor a világháború pocsékká töri a földi erőt s a kultúr nagyságot, mikor a fagyos, sötét enyészet eljön ítéletet tartani s kérdőre vonja az embert, hogy van-e ócska vasnál, rozsdás gépnél, rothadó fánál, szakadó száznál, fakuló szövetnél, rongyos gobelin-nél, hervadó szépségnél még egyebe is ; mikor kérdőre vonja, hogy vannak-e életképességei, melyeket számológépek golyósorai vagy képletek x-ei s y-jai ki nem elégítenek, hogy vannak-e tartozásai s követelései, melyek a nagy üzleti könyvek piros és kék tartozik és követel rovataiba be nem vezethetők, hogy vannak-e énekei, melyek halálhörgésbe nem fúlnak, s tud-e győzni még ott is lélekkel, ahol ínna, izommal s vérrel már nem tud : akkor azután fölsír az emberben a lélek, s öntudatára ébred annak, hogy neki Ura s Istene is van, hogy neki, a rövid lélekzetű, földi teremtménynek köze van az «idők halhatatlan királyához», sőt, hogy vérrokona, akarom mondani, lélekrokona, sőt, hogy fia, gyermeke, s hogy neki az Úrhoz, Istenhez s Atyához a lét metafizikájával s az élet ösztöneivel s a vágyak hatalmával s az akarat odaadásával s a szeretet boldogságával ragaszkodnia, Őt tisztelnie s imádnia s Neki hévvel s tőzzel szolgálnia kell! Mily szükséges s mily boldogító tanulság s mily vigasztaló megtapasztalás az!"⁹*

A hívő ember, aki reflektál a világ történéseire, nem nyugodhat meg, nem altathatja el a lelki ismeretét, hogy majd Isten megsegít. Meg kell hallania, mi a teendője ezen a tutajon, amely egyenesen rohan a sebes folyó hátán a szakadékba. Olyan ez, mint a diák életében a vizsgaidőszak, mely szükségszerűen következik a felké-

⁸ Prohászka Ottokár: Világosság a sötétségben Székesfehérvár, 1915. február 14.

⁹ uo.

Mivel lehetne megmenteni a keresztény katolikus létünket?

szülési idő után. Meg kell mutatnunk, mit tanultunk meg, mit értünk meg a tanításból. Prohászka szavaival „Aki a sötétségre sötétséggel, a keserűségre keserűséggel felel, az fotográfus, az papírmaséval dolgozó mesterember”, Isten viszont olyan lelket akar „melynek a lét — akár rózsás, akár tövises legyen az — csak inger, s az inger nyomában a lélek úgy alkot s úgy rezonál, hogy új fények s új énekek törnek ki belőle. Ez volna az a szellemi világ!”¹⁰ Hősies lélekre van szükség, mely nem magára figyel. Ha az ego eléri, hogy legyőzze magát, akkor már hőse lesz ennek az életnek. Ez a nagy feladatunk: önmagunk legyőzése. Vegyük szemügyre a régi történetek, mítoszok hőseit, ők is számtalan csodás tettet vittek végbe, csodálatos erejük volt, de nem magukért harcoltak, hanem másokat mentettek meg. Legyőzték az egójukat, legyőzték a kényelmüket, s engedték, hogy az isteni küldetés beteljesedjék rajtuk. Az ember harcáról Prohászka így ír: „Ebből a küzdelemből ki nem fogyunk, jut belőle mindig. Ebben a küzdelemben áll kezdet óta az emberiség. A harctér is bennünk van s nem rajtunk kívül áll, mert saját lelkünkben, no meg az emberiség életében küzd a világosság a sötétség ellen, a hit a hitetlenség ellen, a kúfár szellem az igazságosság, a korrupció a tisztesség ellen, itt küzd az egész vonalon az állat s a test és a vér az ember s a testvér ellen!”¹¹ Nehéz harc ez, mert a világban, amint kifordul önmagából, elszabadul az erőszak, a gyűlölet. Egyes katasztrófák bekövetkezte után, nemhogy összefognának az emberek, hanem elindul a fosztogatás, a rablás. Láttunk erre mostanában elég példát. Nehéz időkben a vagyon elvesztésén túl talán a fő baj az, hogy az a hamis képzetünk támadhat, hogy elhagyatottak vagyunk. „Semmi-ség van fölötte, üresség körülötte; sötétség s végtelen keserűség honol öntudatában, mely a világot pokolnak s az embert valami ördögfélének nézi”¹², s az ember az Istent sem ismeri fel, nem tud Hozzá menekülni. „Uram, én ma lelkileg ki vagyok dobva az ürbe, a rettenetes, sötét, vigasztalan semmibe. Az én lelkemnek nincsen szárnya, hogy e semmiségből elrepüljön, — hogy elrepüljön feljebb, ahol talán találna valamit, vagy lejjebb, ahol megint valami talajfélélet érezhetne, valamit, amit előbb érzett!”¹³

¹⁰ Prohászka Ottokár: Korunk lelke. Ne aludjék ki lámpád! 1914.

¹¹ Prohászka Ottokár: Vér és tűz. Budapest, 1916. október

¹² Prohászka Ottokár: Korunk lelke. Ne aludjék ki lámpád! 1914.

¹³ uo.

Belső lelki megújulás

A harctéren való helytálláshoz belső lelki megújulásra van szükség. E nélkül az emelkedettség nélkül csak vereségre számíthatunk. Nehéz és fájdalmasan felforgató ez a lelki út, mert még csak a vihar szelét érezzük, még nem látjuk teljességében a kibontakozó tomboló sötétséget, amely kellő ösztönzést adna a továbbblendüléshez, mégis menni kell. Eszünkbe juthat Noé, akit társai kinevettek, mire készül, mikor egy csepp víz sem esik. Minek fáradozik, minek építkezik, amikor minden rendben van. Noé azonban a belső hangra és készletésre hallgatott, és csak ment következetesen az úton. Azért tudta megtenni, mert neki az a belső hang valóságosabb és hitelesebb volt, mint a külvilág huhogása. Ehhez azonban más füllel és más szemmel kell élni, mint amire a világban szükség van!

Reménytelennek tűnhet ennek a belső útnak, kincsnek a megtalálása, mert ez a mai világban olyan szokatlannak, olyan „bolondnak” tűnik. Ez azonban csak félrevezetés! Nem áll tőlünk olyan távol ez a transzcendens finom világ! Karl Rahner megállapítása szerint az ember Istenre irányított transzcendens lény¹⁴. Az ember titok, és Isten a felfoghatatlan titok. A lélek tehát nyitott Istenre, sőt nélküle nem tud létezni. Létállapotunknál fogva – Rahner szavaival élve – nem térhetünk ki az isteni üzenet elől. A *homo religiosus* akkor születik tehát meg, amikor kérdéseivel a transzcendens felé fordul. Földi életünk során azonban örök ellentmondásban maradunk, hiszen a véges nem foghatja fel a végtelent. Nyugtalanító a Lét feltárulkozása, örök rugalmasságra és önreflexióra készítet. Állandóan felül kell vizsgálni önmagamat, jó irányban haladok-e létem abszurditásának megélése közben. Ez a transzcendens tapasztalás teszi az embert emberré, ez a nyugtalanító megsejtés üt részt a maya/ködfátyol végesen vékony ugyanakkor masszív anyagán. Ez a hosszú út – bár reménytelennek tűnik – mégiscsak kiinduló-, illetve gyújtópontja lehet az Isten felé való elindulásnak.

Prohászka is erről beszél: „A világnézet az embernek öntudatra ébredése. Csak a világnézet kialakításával kezdődik az ember; addig az ember csak név, csak szám, de nem lélek. Világnézet pedig ott kezdődik, hol az a valaki, ki a világot nézi, észreveszi, hogy ez

¹⁴ RAHNER, K. - VORGIMLER, H., Teológiai Kiszótár

Mivel lehetne megmenteni a keresztény katolikus létünket?

mind nem ő, hogy az mind más... csak a vallásos világnézet öleli föl a mélységet, a létnek, a világnak mélységét, ahol az ő forrásai fakadnak. Csak a vallásos világnézet győzi le a napszámos, robotos élet örömtelenségét s az fejt ki teljes plaszticitással az embert, ki hősnak és szentnek született. Csak a vallásos világnézet az a magasba emelkedett gondolat, mely átfog létet, életet, végtelent és örökkévalót s lendületet vesz a halhatatlan életbe.”¹⁵

A küldetés

A lelkileg megújult ember nem tétlenkedik, örömet, energiáját megosztja a környezetével. Egy kis láng száz másikat gyújt meg. Prohászka szavaival: *„Istenből kiindulunk egymagunk, de hozzá vissza nem térhetünk csak többedmagunkkal. Ha kérdezzük, hogy mikép lehetséges az, azt kell felelnem, hogy Istenből az indul ki igazán, aki szeret, de aki szeret, az hódít, az ment, az Istenhez térít lelkeket, s így Hozzá vissza már csak többedmagával térhet meg... Éltünknek útja nem a gondtalan utasnak útja, ki nekivág a világnak nagybátran, de aztán kidől az úton; ugyancsak utunk nem a fosztogatók, a zsarolók, a régi s új rablók útja, kik a védtelent kifosztják, a gyöngét kizsarolják; hanem a mi utunk az irgalmas samaritán útja, kinek nemcsak az a kegyelem jutott, hogy ő maga nem került a rablók kezeibe, hanem az is, hogy szívet s könnyörületes, irgalmas szeretetet kapott Istentől, szeretetet, mellyel a szenvedőt akkor is tudja szeretni, ha az idegen; neki nem idegen...”¹⁶* Ezt a feladatot, ezt a szociális tevékenységet a keresztény nem önjelölt prófétaként teszi, hanem belső készíttést érez, mely nem tőle származik, hanem transzcendens eredetű. Ahogy Pável Márta értette meg egy belső imában, mely egy életprogram rövid summázata is lehetne: Isten már csak az egyik kezünket fogja, a másik kezünket az emberek felé kell nyújtanunk segítségadésként.¹⁷

„Ti vagytok a föld sója” olvashatjuk Krisztus szavait. Prohászka gyönyörűen továbbgondolja ennek a mondatnak az értelmét: *„Akik Krisztust szeretik, azoknak ízes az életük; akik pedig nem szeretik, azoknak izetlen a lét, unalmas az élet; azok ráunnak mindenre, kü-*

¹⁵ Prohászka Ottokár: Diadalmas világnézet

¹⁶ Prohászka Ottokár: A szeretet missziója. Székesfehérvár, 1912. március

¹⁷ Pável Márta: Akinek füle van a hallásra, az hallja meg!

Mivel lehetne megmenteni a keresztény katolikus létünket?

lönösen magukra, s miután sok pilulát vettek be örömből s mámorból, végre revolver-golyócskával véget vetnek a buta öntudatnak”¹⁸ Ez a só, mely a birtokunkban van értelmet ad az életnek. Az étel só nélkül ehetetlen, az élet lélek nélkül élhetetlen lesz. Úgy kell élnünk az életünket, hogy a környezetünk vonzódjon ehhez a megfoghatatlan titokhoz, hogy rákérdezzen a titokra, és ő maga is rálépjen erre a keskeny, de egyetlen igazán létező útra.

Tüzet ellentűzzel lehet csak eloltani

Prohászka '20-as évekbeli víziója nincs is már messze a megvalósulástól napjainkban: *„ha Európa eltompul és blazírt lesz, itt is ki fog veszni az idealizmussal a kereszténység. Ha valamikor a mechanikus munka válik egyetlen szenvedéllyé s a technikát emelik az ol-tárokra; ha valamikor az európai szellem a kvantitástól nem lát végtelen perspektívákat s mindent mozgásra vezet vissza s nem kérdi, hogy mi az, ami mozog: akkor majd itt is kivész az ideális ember s nyomott, kietlen, sivár világ nyomorítja majd a lelket.”¹⁹*

A keresztény Európa romokban hever. Semlegesség, politikai korrektség címkéi mögött haldoklik, s keresztényeit egyre több fenyegettség éri. Kultúránk – bár ezt sokan ma már semmisnek tekintik – a kereszténységben gyökerezik, s katolikus létünk megmentése szorosan összefonódik a kultúránk megmentésével. Meg kell védeni az értékeket, ahogy Henri Boulad jezsuita atya mondta: *„Először meg kell védened a családod, a kultúrád, az identitásod, és azután kell kinyitnod az ajtód – ahogy ezt a kontinens az eddigi évszázadok során tette.”²⁰* Ha így folytatjuk, Boulad szerint, Európa harminc év múlva muszlimmá fog válni a bevándorlás, a demográfia (a bevándorlók tömeges szaporulattal mülják felül az európai őslakosokat), valamint az európaiak iszlám vallásra való áttérése miatt.²¹ Ez utóbbi a legszomorúbb tényező. Erős kultúra nem azonosul más kultúrával. Erős hit nem adja fel magát kényszerből. A keresztény alapok pedig elég jogot adnak arra, hogy az eredeti

¹⁸ Prohászka Ottokár: „Ti vagytok a föld sava”

¹⁹ Prohászka Ottokár: Diadalmas világnézet

²⁰

http://kereszteny.mandiner.hu/cikk/20170314_henri_boulad_sj_ferenc_papa_nem_erti_az_iszlamot

²¹ <https://www.magyarKurir.hu/hirek/az-iszlam-veszelyeire-figyelmeztetett-budapesti-eloadasan-henri-boulad>

Mivel lehetne megmenteni a keresztény katolikus létünket?

európai kultúrát fenntartsuk. Ehhez nagyon fontos a jól megélt keresztény hit, a fentiekben vázolt módon.

Időszerű a történelemkönyvet újra előszedni, s a török hódoltságot felidézni. 1683 szeptemberében a világ figyelme aggódva, imádkozva fordult Bécs felé. Bécset a török ostromolta, el akarta foglalni a várost. A város ellenállt, életösztöne, a rémület megsokszorozta erőit, s az egyesült erők fölszabadították a várost. Innen indult ki aztán az az erő, mely a törököt kiűzte Európából. Magyarországot a kereszténység védőbástyájának hívták ebben a korban.

Prohászka elmékedéseiben olyan szépen ír arról, hogy válhat a belső megújulás nyilvánvalóvá a világ számára: *„Az Isten országa nemcsak belénk zárkózik, hanem a világban, a közintézményekben, a társadalomban is tért akar foglalni. Ez az Isten-ország, a több-igazság, nagyobb-jóság, boldogabb élet országa. Ennek is kell közelednie. Ezért kívánjuk, hogy a társadalomban s a közéletben is szélesebben s mélyebbre hatóan foglaljon tért az Isten országa.”*²²

Korunk problémáira csak egy erős, jól megélt hiten alapuló keresztény kultúra adhat megfelelő feleletet. Úgy kellene élnünk, hogy nyilvánvalóvá váljon: az, aki Európában kíván élni, annak a mi kultúránk elfogadása kötelező. S ezt a nyilvánvalóságot nem a fegyverek által, hanem a keresztény példamutatáson keresztül kellene elérnünk, vitathatatlaná tennünk.

Zárszó

Prohászka élete végén 1923-ban tartott beszédében a belső életet hangsúlyozza a keresztény kultúrában. A vízből és Szentlélektől az ember újjászületik, ez a keresztény kultúra alapja, mert sok-sok újjászületett emberből új világ születik, megszületik a keresztény kultúra. Minden változásnak ez a kulcsa: *„jó világ jó emberekből lesz”*. Új világot csak megújult emberekkel lehet felépíteni. *„A keresztény kultúra bennünk van; ha ott nincs, sehol sincs, mert kívül nem lehet. A keresztény kultúra a mi hitünk, a mi tudatunk.”* Csak a szellem, élet, erő, lélek tudja talpra állítani az embert és megreformálni a világot. *„Katholikus emberek kellene a mai világba, magas műveltséggel, de ugyanakkor az örök s végtelen távlatok*

²² Prohászka Ottokár: Elmékedések az evangéliumról I.

Mivel lehetne megmenteni a keresztény katolikus létünket?

fényével szemükben.”²³ Az a kultúra, mely szilárd alapokon nyugszik, melynek értékei a történelmi viharokon átfívelően megmaradnak, nem fog eltűnni. Talán vonzó lesz, és sokan szeretnék majd csatlakozni, ereje nyilvánvaló lesz minden más kultúra számára.

Fogadjuk el, hogy a lélek irányítja a testet, hogy a szellem uralja a világot. Kezdjük magunkon a változást, és a belső változás kifelé is látszani fog, kifelé, a világ felé is lesz hatása. Olyan katalizátorrá válhatunk, amely más lelkeket is felgyújt, mert sok kis pislákoló mécses hatalmas tüzet tud okozni, vakító fényt tud gyújtani a Földön. Olyan ez, mintha rossz szemüveget hordanánk. Át kell cserélnünk egy finomabb, tisztább lencsére, hogy a dolgok valóját lássuk. S így hirtelen a történelem mártírjai, a vértanúk, a szentek, akik addig a világ által legyőzöttek tűntek, hirtelen diadalmas fényben tűnnek fel előttünk, olyan hősöknek, akik legyőzték a materiát, akik felülemelkedtek azon, akik átgázoltak törvényein. Csak a világ olyan szegény és nyomorult, hogy ezen győzelmüket is veszteségnek tűnteti fel, nehogy gyanakodni kezdjünk, mi, utódok, hogy ezek a szentek választottak jól. Testüket a világ le tudta győzni, de az már csak konc volt, mert először ők maguk győzték le a testüket, ők maguk parancsoltak a testnek *megálljt*.

Felhasznált irodalom:

Szabó Ferenc S.J. Prohászka Ottokár élete és műve (1858-1927), Szent István társulat Budapest, 2007.

Lévai László: Prohászka Ottokár összegyűjtött munkái CD-ROM, Corona Sacra kiadó

²³ Szabó Ferenc S.J. Prohászka Ottokár élete és műve (1858-1927) 336-338. oldal